

قال الله تعالى:

{ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا }

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt Hakkında Şöyle
Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm kötülükleri gidermek
ve sizi tertemiz kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Sünnî ve Şii kaynaklarında Allah Resulü'nden (s.a.a) rivayet edilen çok sayıdaki hadis, bu ayetin Âl-i Abadan olan beş kişi hakkında nazil olduğunu, Ehl-i Beyt ifadesinin onlara has bir ifade olduğuna ve onların Muhammed (s.a.a), Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) olduğuna delalet etmektedir. Örnek olarak bk: Müsned-i Ahmed (h. 241), c.1, 331; c.4, s.107; c.6, s.292 ve 304; Sahih-i Müslim (h. 261), c.7, s.130; Sünen-i Tirmizî (h. 279), c.5, s.361 ve...; es-Sünenü'l-Kubra, Nesaî (303), c.5, s.108 ve 113; ez-Zeriyetu't-Tahireti'n-Nebeviyye, Dulabî (h.310), s.108, el-Müstedrek-u Ale's-Sahihayn, Hakim Nişaburî (h. 405), c.2, s.416; c.3, s.133, 146 ve 147; el-Burhan, Zerekşî (h.794), s.197; Fethu'l-Barî, Şerh-u Sahih-i Buharî, İbn Hacer Askalanî (h.852); c.7, s.104; Usul-i Kâfî, Kuleynî (h.328), c.1, s.287; el-İmamet-u ve't-Tebisiret-u İbn Babeveyh (h.329), s.47, h.29; Deaimu'l-İslam, Mağribî, (h.363), s.35 ve 37; el-Hisal, Şeyh Saduk (h.381), s.403 ve 550; el-Emalî, Tusî (h.460), h:438, 482, 783 ve yine aşağıdaki kaynaklarda bu ayetin tefsirine bakınız: Camiu'l-Beyan, Taberî (h.310); Ahkamu'l-Kur'an, Cessas (h.370); Esbabu'n-Nüzul, Vahidî (h.468); Zadu'l-Mesir, İbn Cevzî (h.597); el-Cami-u Li Ahkami'l-Kur'an, Kurtubî (h.671); Tefsir-i İbn Kesir, (h.774), Tefsir-i Sa'lebî (h.825); ed-Durru'l-Mensur, Siyutî (h.911); Fethu'l-Kadir, Şevkanî (h.1250); Tefsir-i Ayyaşî (h.320); Tefsir-i Kummî (h.329); Tefsir-i Fırat-ı Kufî (h.352), ulu'l-emir ayetinin altında; Mecmau'l-Beyan, Tabersî (h.560) ve çok sayıdaki diğer kaynaklar.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: |
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ:
كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي،
مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يَرِدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٤٣٢، مسند احمد،
ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١، ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک
حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Ben sizin
aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: –
Biri– Allah’ın kitabı ve –diğeri– itretim, Ehl-i
Beytim. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe
asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun
başında bana varıncaya kadar birbirinden
ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i Daremi, c.2,
s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26, 59, c.4,
s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4, s.109,
148, 533 vs....)

Teravîh Namazı

Teravîh Namazı

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Mütercim:
Cafer BEND/DERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام کتاب: فی رحاب اهل البيت^ع ج 17 صلاة التراويح
تهیه کننده: اداره ترجمه مجمع جهانی اهل بیت^ع
مؤلف: گروه پژوهش - عبدالکریم البهبهانی
مترجم: جعفر بندی داریا
زبان ترجمه: ترکی

TERAVİH NAMAZI

Yazan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı Telif Heyeti

Çeviren: Cafer BENDİDERYA

Son Okur: Murtaza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Derya

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2010

Yayınlayan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZ—9

TERAVİH NAMAZI SÜNNET MİDİR, BİDAT MI?—13

Kur'an ve Sünnet Açısından Teravih Namazının Meşru Olmayışı—14

Teravih Namazının Ortaya Çıkışı—15

Teravih Namazı Konusunda İmamiyye'nin Görüşü—19

Ehl-i Beyt Rivayetlerinde Teravih Namazı—20

Birinci Grup Rivayetler—21

ikinci Grup Rivayetler—21

Ehl-i Beyt'in Dilinden Peygamberin (s.a.a) Sünneti—23

Teravih Namazı Konusunda Buharî ve Müslüm'in Tutumu—24

Buharî ve Muslim'in Rivayetlerinin İncelemesi—26

Halife Ömer'in Döneminde İnsanların Tek İmamın Arkasında Toplanması—29

Teşri ve Yasamanın Allah'a Has Oluşu—33

Bidat Probleminden Kaçmak İçin Yapılan Tutarsız Açıklamalar—35

KONUNUN ÖZETİ—43

YAYINCININ ÖNSÖZ

İhtilaf insanların tabiatından kaynaklanan bir durumdur; Allah Teala güzel ihtilafların iman çerçevesinde kalmasını ister; işte bu nedenle şimdiye kadar ihtilafa düşen kişilerin tümünün kabul ettiği sabit bir ölçü yoktur. Oysa Allah Teala, insanlar ihtilaf ettikleri konuda müracaat etmeleri için Kur'an'ı indirdi.¹

Bu eşsiz hak dışında dünya işleri hiçbir şeyle yoluna girmez. Mutlak tevhid kuralı üzerine kurulan Kur'an-ı Kerim de bunu vurgulamaktadır. Daha sonra inhiraf ve sapmalar meydana gelmiş, hurafe ve efsaneler ortaya çıkmış, nihayet insanlar bu büyük kaynaktan uzaklaşmışlardır.

Buradan anlaşılıyor ki, insanlar heva ve heveslerine uyarak azgınlık ve dalaletle düşmeleri söz konusu olduğu için hak ve batıl konusunda hakem olamazlar.

Kur'an-ı Kerim nazil olmasına rağmen, heva ve hevesler insanları şuraya buraya çekmekte, tamahları, eğilimleri, korku ve dalaletler onları Kur'an'ın hükmünü kabullenmekten ve Kur'an'ın hükümlerine götürecek hakka müracaat etmekten alıkoymaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in apaçık nassına göre² insanları ihtilaf ve inada sürükleyen etken haddi aşmak ve azgınlıktır.

İhtilaf ve tefrikanın diğer bir nedeni ise cehalettir. Cahil, bilmediği şeyi âlimden sormalıdır. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor: "**Bilmiyorsanız zikir ehline sorun.**"³

1– Bakara, 213.

2– Bakara, 213.

3– Enbiyâ, 7; Nahl, 43.

İşte bu nedenle cahilin, aklın kabul ettiği ve akıl sahiplerinin uyguladıkları bu ilkeyi çiğnemesi haddi aşmak, ihtilaf ve tefrikayı önleyecek apaçık kuralları ayaklar altına almaktır.

İslam, gerçekleri Kur'an-ı Kerim'e ve kendi nefsinden konuşmayan, konuştuğu her şey bir vahiy olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine yansıyan Allah'ın ebedi dinidir.

Allah ve Resulü, Efendimizin hayatında olduğu gibi vefatından sonra da ümmetin ihtilafa düşeceğini biliyorlardı.

İşte bu nedenle Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin Allah Resulü'nü (s.a.a) izlemesi için Kur'an-ı Kerim onlar için bir meşale kılınmış, anlayıp tefsir edemedikleri konular için de onlara Ehl-i Beyt (a.s) sunulmuştur. Çünkü Ehl-i Beyt (a.s) her türlü çirkinlik ve kötülükten temiz tutulmuş, Kur'an-ı Kerim onların dedesi Muhammed Mustafa'ya (s.a.a) nazil olmuş, onlar da Kur'an'ı ondan almış, idrak ederek uygulamışlardır. Allah Teala onlara hiç kimseye vermediği bir şeyi vermiştir... Nitekim Resulullah (s.a.a) da meşhur Sekaleyn hadisinde onların kapsamlı merciliklerini vurgulamıştır. Böylece onlar da büyük bir gayretle Allah'ın dinini ve Kur'an-ı Kerim'i yanlış anlaşılma ve yanlış tefsir edilmekten korumaya çalışmış ve onun yüce anlamlarını insanlara anlatmak ve açıklamak yolunda çaba harcamışlardır. Böylece ümmetin mercii ve Müslümanların sığınağı olmuşlar, büyük bir sabırla zihinlerde oluşan soru ve şüpheleri gidermişlerdir. Onların bize ulaşan mirasları, kendilerine soru yöneltenlere ve onlarla konuşanlara karşı sergiledikleri güzel muamelelerini, güç ve derinliklerini ortaya koymaktadır; bu da onların ilmi merciliklerine delalet etmektedir.

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarına yer veren kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu berrak sudan almaya hazırlıklı kişiler yetiştirmiş, İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s)

izleyen büyük alimler sunmuş, yurt içi ve yurt dışından gelen çeşitli düşüncelere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerini yok etmiştir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisi ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmaya, çeşitli mezhep mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeye ve asırlar boyu onlara iyi bir şekilde karşı koymaya girişmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar; çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlerle hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere verdiği reddiye, soru-cevap ve tartışmalarla elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikate susamışlar için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna da değinmemiz gerekiyor ki, bu araştırma mecmuası Hüccetü'l-İslam Şeyh Ebulfazl İslamî'nin başkanlığında, ilim ve fazilet sahibi arkadaşlarının yardımıyla özel bir heyette hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeği geçen kişiler şunlardır: Seyyid Munzir Hekim, Şeyh Abdulkerim Behbahanî, Seyyid Abdurrahim Musevî, Şeyh

Abdulemir Sultanî, Şeyh Muhammed Eminî, Şeyh Muhammed Haşim Amilî, Seyyid Muhammed Rıza Âl-i Eyyub, Şeyh Ali Behramî, Hüseyin Salihî ve Azim Ukabî.

Bu mecmuada emeği geçen yukarıdaki kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacı Şeyh Muhammed Hadî Yusufî Garavî, Şeyh Caferu'l-Hadî, Üstad Sahib Abdulhamid'e ve bu eseri Türkçe'ye kazandıran sayın "Cafer Bendiderya"ya teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

**Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı
Kum**

TERAVİH NAMAZI SÜNNET MİDİR, BİDAT MI?

İslam dininde, farzlar Allah’a ve Kıyamete inanan bir kişinin ona yakışır bir kemale ulaşması için zaruriyattan sayılmaktadır; öyle ki onu yerine getirmede her türlü kusur etmek yüce insanî makama ulaşmayı tehlikeye düşürür ve insanın hatta kemalin en düşük derecelerine bile ulaşmasını engeller.

Müstehaplar da farz yerine getirmeye özen gösteren mümini kemal ve Allah’a daha fazla yaklaştıran şeylerdendir.

Günlük farz namazları yerine getirmek insana farzdır; fakat onları ilk vaktinde kılmaya özen göstermek, insanın bu ilahî farza önem verdiğini gösteren Allah’ın insanı şerefliendirdiği bir fazilettir. Namazı cemaatle kılmak da böyledir ve mümin insanın manevi kemalinin diğer bir basamağıdır.

İslam dininde ibadetin birkaç özelliği vardır: Birincisi çok çeşitlidir ve insanın hayatı boyunca, bütün zamanlarda bütün hallerini kapsamaktadır. İnsanın buluş çağına erdikten sonra son nefeslerine kadar hayatın hiçbir dönemi ibadetten boş değildir; bu süreklilik İslam dininin insanı eğitmeye verdiği önemi göstermektedir; bu eğitim, ancak Allah Teala ile irtibat kurma yolunda sürekli bir hareket ve alıştırma ile tedricen olur.

Ayrıca; İslam dininde ibadetler çeşit, şekil ve ayrıntılarında tevkiî’dir (Allah, Peygamber efendimiz ve onun yerine geçen imamın buyruğuna bağlıdır) ve hiç kimsenin kendi reyine göre onu eksiltip artırmaya hakkı yoktur ve bu konuda Müslümanlar arasında ittifak vardır.

Bu durumda bazı Müslümanların Ramazan ayında “Teravih namazı” adı altında kıldıkları namazın incelenmesi lazım: Gerçekten hikmet sahibi kanun koyucu (Allah ve Resülü) yasayıp hüküm ve ayrıntıları beyan edilmiş midir? Yoksa İslam dininde böyle bir namaz yaşanmadığından bu amel bidat midir?

Bidat ise Allah’ın Kitabı ve Peygamber efendimizin (s.a.a) sünnet-i şerifinde olmadığı için haramdır.

Kur’an ve Sünnet Açısından Teravih Namazının Meşru Olmayışı¹

Kur’an-ı Kerim’i incelediğimiz zaman, onda teravih namazından bir eser görememekteyiz. Kur’an-ı Kerim’de teravih namazından bir eser olsaydı kesinlikle dört mezhep fakihleri ona sarılırlardı; halbuki, onlardan hiç birinin böyle bir şey yaptığını göremiyoruz.

Peygamber efendimizin hayatına baktığımız zaman, yine teravih namazından bir eser görememekteyiz; Peygamber efendimizin hayatında sadece Mübarek Ramazan ayında geceleri ibadetle geçirmek vurgulanmıştır; o da cemaatle değil, ferdi olarak.

Rivayetler, ileride değineceğimiz gibi Allah Resülü’nün (s.a.a) teravih namazı kılmadığını ve efendimizin döneminde böyle bir şeyin olmadığını, hatta halife Ebubekir’in döneminde bile olmadığını, esasen Allah Teala’nın yağmur namazı dışında hiç bir müstehap namazın cemaatle kılınmasını yasamadığını ve cemaat namazının sadece günlük beş vakit namazda, tavaf namazında, ayat namazında, cenaze namazında ve... yasandığını vurgulamaktadır.

Allah Resülü (s.a.a) de Ramazan ayının gecelerinde müstehap amellerini fūrada olarak yerine getirir, insanları Ramazan ayının gecelerini ibadetle geçirmeye teşvik eder, Müslümanlar da Peygamberimizden (s.a.a) gördüklerini yaparlardı.

1– Teravih namazı Ehl-i Sünnet ulemasına göre Ramazan ayının gecelerinde kılınması müstehap olan bir ameldir. Ahmed b. Hanbel, Servî, Ebu Hanife ve Şafii’nin görüşüne göre teravih namazı yirmi rekattır. Oysa Malik onun otuz altı rekat olduğunu söylemiştir. Muğni, İbn Kuddame, c.1, s.797–799.

Ebubekir'in döneminde de durum böyleydi. Ebubekir hicretin on üçüncü yılında vefat etti.¹ Ondan sonra Ömer b. Hattab hilafete geçti. O da hicretin yirmi üçüncü yılının Ramazan ayını hiçbir şeyi değiştirmeden bu şekilde devam ettirdi.

Teravih Namazının Ortaya Çıkışı

Hicretin on dördüncü yılının Ramazan ayında Ömer b. Hattab bazı arkadaşlarıyla mescide geldi. İnsanların nafil (müstehap) namaz kıldıklarını gördü; bazıları kıyam halinde, bazıları oturmuş, bir grubu rükuda, bir grubu secde, bir kısmı kıraat halinde, bir kısmı tesbih ediyor, bir kısmı tekbir getirerek namaza başlıyor ve bir kısmı da selam vererek namazı bitiriyordu. Bunu hoş karşılamayarak ve kendi görüşünce bunu ıslah etmeye karar verdi. Böylece, Ramazan ayının gecesinin başlarında onlar için teravih namazını yasadı² ve insanları teravih namazı kılmaları için (mübrem bir hükümle) topladı. Bu emri genelge olarak diğer şehirlere de gönderdi ve Medine'de teravih namazı kıldırılmaları için biri erkelerle ve diğeri ise kadınlara olmak üzere iki imam atadı. B konuda bir takım rivayetler nakledilmiştir. Onlardan bazıları şöyledir:

Buharî ve Müslim kendi sahihlerinde³ Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle rivayet etmişlerdir: *“Her kim Ramazan ayını iman ve ihlasla müstehap amelleri yaparak ayakta tutarsa bütünü geçmiş günahları bağışlanır.”*

Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra da durum böyleydi; yani Peygamber efendimizin (s.a.a) vefatından sonra Ramazan

1– Ebubekir Cemadiulahir ayına sekiz gün kala Çarşamba gecesini vefat etti. Hilafeti iki yıl üç ay ve on gün sürdü.

2– Teravih namazı, Ramazan ayının gecelerinde cemaatle kılınan müstehap namazdır. Her dört rekattan sonra insanların dinlendiği için buna “teravih” denmiştir.

3– Bk. Sahih-i Buharî, “salat-i teravih” kitabı, c.2, s.52; Sahih-i Müslim, c.2, s.176'dan sonrası, “salat-i müsafir ve kasriha” kitabı, “et-tergib-u fi kıyam-i Ramazan ve huve teravih” babı.

ayının müstehap amellerini yerine getirmek değişmedi. Ebubekir'in hilafeti döneminde ve Ömer b. Hattab'ın hilafetinin başlarında da böyleydi.

Buharî “Teravih” kitabında Abdurrahman b. Abdulkariyy'den¹ şöyle nakleder: “Bir Ramazan ayının gecesinde Ömer ile birlikte mescide gittik. İnsanların dağınık olduklarını gördük... Ömer dedi ki: Bu insanları bir karinin etrafında toplamamız daha uygun olurdu. Bu karardan sonra, insanları Ubey b. Ka'b'ın etrafında topladı. Sonraki gece yine onunla birlikte mescide gittiğimizde insanların imamın kıraatıyla namaz kıldıklarını gördük. Bunun üzerine Ömer, “Bu ne güzel bir bidattır” dedi...

Allame Kastalanî, Ömer b. Hattab'ın, “Bu ne güzel bir bidattır” sözüne ulaşınca şöyle yazıyor: “Bunu bidat olarak adlandırmıştır; çünkü Allah Resulü (s.a.a) müstehap namaz için toplanmayı (cemaatle kılmayı) sünnet kılmanmıştı. Ebubekir'in döneminde de böyle değildi; yine gecenin başlarında yoktu ve rekatların sayısı da bu kadar değildi.”²

Tuhfetü'l-Barî ve Sahih-i Buharî'nin diğer şerhlerinde de böyle geçer. İsteyenler Buharî şerhlerine müracaat edebilirler.³

Allame Ebu Velid Muhammed b. Şuhne, “Ravzatu'l-Menazir” adlı tarihinde, hicri 23 yılının olaylarını anlatırken Ömer b. Hattab'ın vefatına değindikten sonra şöyle diyor: “O, çocuk

1– Abdulkari “kâreh”e mensup olup Diş b. Muhlim b. Galib-i Medeni'nin oğludur. Halife Ömer'in döneminde hazinedardı. Zuhri kabilesiyle antlaşmıştı. Ömer, Ebu Talha ve Ebu Eyyub ve Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Oğlu Muhammed, Zuhri, Yahya b. Cu'de b. Hubeyre ondan rivayet etmişlerdir. O, hicretin sekseninci yılında, yetmiş sekiz yaşında vefat etmiştir. Bk. el-İstiab, c.2, s.381–382, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye basımı.

2– İrşadu's-Sarî Fi Şerh-i Sahih-i Buharî, Kastalanî, c.4, s.656, “teravih” kitabı, “Fazl-u men kame Ramazan” babı.

3– Fethu'l-Barî, c.4, s.219.

sahibi cariyelerin satılmasının yasaklayan, insanların cenaze namazını dört tekbirle kılmak üzere toplayan ve insanları bir imama uyarak teravih namazı kılmak için toplayan ilk kişidir...”

Siyutî “Tarihu’l-Hulefa” adlı kitabında Askerî’den¹ naklen Ömer’in ilklerini anlatırken şöyle diyor: “Ömer Emirülmüminin lakabını alan ilk kişidir, Ramazan ayının gecelerinde teravih namazını yasayan, mut’a nikahını yasaklayan, insanları cenaze namazını dört tekbirle kılmak üzere birleştiren ilk kişidir...”

Muhammed b. Sad, Tabakat’ının üçüncü cildinde Ömer b. Hattab’ın biyografisinde şöyle yazıyor: “O, Ramazan ayının gecesini teravih namazıyla geçirmeyi yasayan ve insanları bunun üzerine toplayan ve bunu diğer şehirlere de bir genelge olarak çıkaran ilk kişidir. Bu olay, hicretin on dördüncü yılının Ramazan ayında oldu. Medine’de biri erkeklere ve diğer ise kadınlara teravih namazı kıldırması için iki kari (cemaat imamı) görevlendirdi...”

İbn Abdulbirr, “İstiab” adlı kitabında, Ömer b. Hattab’ın biyografisinde şöyle diyor: “O, oruç ayını teravih namazıyla nurlandıran kişidir.”²

Seyyid Abdulhüseyn Şerefuddin, teravih namazını geçerli ve meşru gösterme çalışanları eleştirerek şöyle diyor: “Onlar - Allah onların ve bizim hatamızı affetsin- Ömer b. Hattab’ın, Allah ve Resulü’nün gaflet ettiği bir hikmeti telafi ettiğini sanıyorlar; oysa Allah’ın kanunlarından ve nizamından gaflet etmeye onlar daha layıktırlar. Ramazan ayı ve diğer aylarda müstehap namazlarının cemaatle yasanmamasının hikmeti için şu yeter ki, gecenin karanlıklarında kendi evinde tek başına Allah Teala ile raz-u niyaz etmek, hüzn ve üzüntüsünden

1– Askerî, Eba Hilal-i Luğavî künyesiyle bilinen Hasan b. Abdullah b. Sehl b. Said b. Yahya’dır.

2– el-İstiab, c.3, s.236.

dolayı yaratıcısına yakınmak, hacet ve sorunlarını tek tek ve apaçık bir şekilde Allah Teala’ya söylemek ve o hal içerisinde Allah Teala’nın geniş rahmetine vasıta kılarak ümitle O’na sığınmak, O’nun azabının korkusundan titreyerek ve rahmetinin şevkinden kalbine ümit güneşinin doğması, günahlarını itiraf edip tövbe ederek, O’na dönerek, O’na sığınarak, O’ndan başka kaçacak ve sığınacak hiçbir yer ve hiçbir kimse bulamamak, afv ve bağışlanmadan başka hiçbir kurtuluş bulamamak (yönteminin müstehap ameller için daha uygun olduğu) yeter.

İşte bu nedenle Allah Teala Ramazan ayının müstehap amellerinin cemaatle kılınmamasını ve böylece kulların Rableriyle halvet ederek ruhi durumunun müsait olduğu ve uzuvlarının dayanabildiği kadar ibadet etmelerini istemiştir; çünkü Peygamber efendimizden rivayet edildiği üzere ne kadar fazla namaz kılınırsa o kadar iyidir.¹

Ama bu ibadetleri cemaatle sınırlandırmak şu faydalara engel olur: Müstehap namazları cemaatle sınırlandırmak insanların evlerinin onda kılınacak olan namazın bereket ve şerefinden, çocukların namazdan kaynaklanan eğitim lütfinden ve namaza ilgi duymaktan mahrum olmalarına neden olur. Çocuklar babalarının, annelerinin ve dedelerinin yaptıkları işleri örnek olarak algıladıkları için namazı görmeleri onların namaz kılmak konusunda iradelerini güçlendirir. İbn Mesud Allah Resulü’nden, “Namazımı evde mi kılalım yoksa mescide mi?” diye sorduğu zaman efendimiz şöyle buyurdu: “*Benim evim mescide yakın olduğu halde farz namazlar dışındaki sünnet namazları evde kıldığımı görmüyor musun?*”

Bu rivayeti Ahmed, İbn Mâce ve İbn Huzeye kendi Sahih’inde rivayet etmişlerdir. Nitekim bunu Zekiyyuddin Abdulazim b. Abdulkavi el-Munzirî de “et-Terğib ve’t-Terhib” kitabında, “et-Terğib-u fi salati’n-nafile” babında da nakletmiştir.²

1– Nass ve İctihad, Seyyid Şerefuddin, s.214, Teravih namazı.

2– et-Terğib-u ve’t-Terhib, c.1, s.279.

Zeyd b. Sabit'ten de Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: *“Ey insanlar! Kendi evlerinizde namaz kılın. Farz namazlar dışında, namazların en üstünü kendi evinde kıldığı namazdır.”*

Nesaî ve İbn Huseyme bu rivayeti kendi Sahih'lerinde rivayet etmişlerdir.

Enes b. Malik'ten şöyle rivayet edilmektedir: Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Namazlarımızın bir kısmını (müstehap namazları) evlerinizde kılarak evlerinize değer verin.”*¹

Cabir'den de şöyle rivayet edilmiştir: Allah Resulü şöyle buyurdu: *“Biriniz namazını mescidde kılıyorsa evine de namazından bir pay çıkarsın. Allah, namaz nedeniyle evinize hayır verir.”*

Bu hadisi Müslim ve diğerleri rivayet etmişlerdir ve yine İbn Huseyme kendi Sahih'inde bunu kendi senediyle Ebu Said'den nakletmiştir. Bu konuda, kitabımızın kapasitesini aşan çok sayıda rivayetler vardır.²

Açıktır ki İslam dini sadece farz namazların cemaatle kılınmasını istemiş, müstehap namazları insanların diğer maslahatları için cemaatten muaf etmiştir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır: **“Allâh ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadının, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur.”**³

Teravih Namazı Konusunda İmamiyye'nin Görüşü

İmammiyye Şiası, Allah Resulü (s.a.a) ve Ehl-i Beyt'i izleyerek ve **“Allâh'ın, kendileri için hiçbir delil indirmedigi (ve hiçbir güç vermediği), sadece sizin ve atalarınızın taktığı**

1– et-Terğib-u ve't-Terhib, c.1, s.280.

2– Müsned-i Şamiin, c.2, s.115, h: 1021; Muntehab-ı Müsned-i Abd b. Hamid, s.300, h: 969.

3– Ahzab, 36.

(boş) isimler hakkında mı benimle tartışıyorsunuz?” ayeti gereğince Ramazan ayının müstehap namazlarını fürada olarak kılıyorlar ve Ramazan ayının müstehap namazlarını cemaatle kılmayı bidat biliyor ve meşru görmüyor, bunun Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra ortaya çıktığına inanıyorlar.

Şeyh Tusî şöyle demiştir: Ramazan ayının nafile namazları münferit olarak kılın; cemaatle kılınması bidattir.

Ve İmamiyye Şiasının hak üzere olduğuna dair İmamiyye'nin, bunun bidat olduğuna dair icmasını ve Zeyd b. Sabit'in¹ Allah Resulü'nden (s.a.a) naklettiği şu rivayetini delil getirmiştir: *“Kişinin, farz namaz dışında evinde kıldığı namaz camide kıldığı namazdan daha üstündür.”*²

Şeyh Muhammed Necefi'nin Cevahiru'l-Kelam'ında şöyle geçmektedir: *“Şia'nın görüşünün delillerinden birisi de, Ramazan ayının nafile namazlarını cemaatle kılmanın bidat olduğuna dair rivayetlerin tevatür seviyesinde olduğunun iddia edilebilme olasılığıdır.”*³

Seyyid Hekim de “el-Müstemsek” adlı kitabında “Munteha”, “Zikra” ve “Kenzu'l-Ummal”dan bu konuda icma olduğunu nakletmiştir.⁴

Ehl-i Beyt Rivayetlerinde Teravih Namazı

Ehl-i Beyt İmamları, ister teravih namazı olsun ister diğer bir namaz, müstehap namazları cemaatle kılmanın bidat olduğunda ittifak etmişlerdir.

Bu konuda rivayetler iki gruptur: Birinci grup rivayetler mutlak olarak bütün müstehap namazları cemaatle kılmanın meşru olmayışına delalet ederler, ikinci grup rivayetler ise teravih

1– Sünen-i Ebu Davud, c.2, s.69.

2– el-Hilaf, c.1, s.529; “Salat” kitabı, 268. mesele.

3– Cevahiru'l-Kelam, c.13, s.144.

4– Müstemseku'l-Urveti'l-Vuska, c.7, s.170.

namazını cemaatle kılmanın meşru olmadığına delalet ederler.

Birinci Grup Rivayetler

Bu konuda iki rivayetle yetiniyoruz:

1- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Hiçbir müstehap namaz cemaatle kılınmaz; çünkü bu bidattır; her bidat delalet ve her delalet de cehennem ateşindedir.”*¹

2- İmam Ali b. Musa er-Rıza (a.s) Me'mun'a yazdığı bir mektupta şöyle buyurmuştur: *“Müstehap namazı cemaatle kılmak caiz değildir; çünkü bu bidattır.”*²

İkinci Grup Rivayetler

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Emirulmüminin Ali (a.s) Kufe'ye gelince İmam Hasan'a (a.s), 'Ramazan ayında camilerde cemaatle -müstehap- namaz kılınmayacak' diye nida etmesini emretti. İmam Hasan (a.s), Emirulmüminin Ali'nin (a.s) emrini insanlara duyurdu. İnsanlar İmam Hasan'ın (a.s) sözlerini duyunca, 'Eyvah Ömer, eyvah Ömer' diye bağırıp sızlanmaya başladılar. İmam Hasan (a.s), Emirulmüminin Ali'nin (a.s) yanında dönünce, İmam Ali (a.s), 'Bu ses de nedir?' diye sordu. İmam Hasan (a.s), 'Ey müminlerin emiri! İnsanlar eyvah Ömer, eyvah Ömer diye bağırıyorlar' dedi. Bunun üzerine İmam (a.s), 'o halde onlara -teravih namazını- kılın de' buyurdu.”*³

Belki de bazıları Hz. Ali'nin (a.s), *“‘o halde onlara -teravih namazını- kılın de’* söyleyerek onların bidate devam etmelerine neden müsaade ettiğine şaşırabilirler; fakat İmam'ın (a.s) diğer buyruğuna müracaat edecek olsalar bu sözün sırrı açıklık kazanacaktır.

1- el-Hisal, c.2, s.152.

2- Uyun-u Ahbari'r-Rıza, c.1, s.131.

3- Tehzibu'l-Ahkam, c.3, s.227, h:70.

Şeyh Tusî şöyle diyor: “Emirulmüminin Hz. Ali (a.s) müstehap namazın aslını reddetmemiş, sadece bunun cemaatle olmayacağını bildirmiştir. Onların kendisinin sözlerini önemsemediklerini ve neredeyse Müslümanlar arasında fitne çıkacağını görünce onları kendi hallerine bırakmayı uygun gördü.”¹

Selim b. Kays'ın rivayeti de bunu açıklamaktadır. Diyor ki: Emirulmüminin Hz. Ali (a.s) hutbe okuyarak şöyle buyurdu: *“Biliniz ki, sizin hakkınızda en çok iki şeyden korkuyorum: Heva ve heveslerinize uymaktan, uzun arzularda bulunmaktan.”* Sonra Allah Resulü'nden (s.a.a) sonraki olaylara değinerek şöyle buyurdu: *“İnsanları onu terk etmeye zorlasaydım ordum etrafımdan dağılırdı; böylece ya kendim yalnız kalırdım ya da takipçilerimden az bir grup dışında kimse etrafımda kalmazdı... Allah'a andolsun ki, insanlara Ramazan ayında farz namazların dışındaki diğer namazları cemaatle kılmamalarını emrettim ve onlara müstehap namazı cemaatle kılmanın bidat olduğunu söyledim. Fakat ansızın ordum arasından, 'Ey Müslümanlar! Ömer'in sünneti değiştirildi; o, bizi, Ramazan ayının müstehap namazını cemaatle kılmamızı engelliyor' diye bir nida yükseldi. Ve ben onların bana karşı ayaklanmasından endişelendim.”*²

Emirulmüminin Hz. Ali (a.s) hilafet makamını bütün Müslümanların isteği ve ısrarı üzerine kabul etti ve Peygamber efendimizden (s.a.a) sonra meydana gelen bir takım olaylarla karşılaştı. O, İslam toplumunu her açıdan Allah Resulü'nün (s.a.a) dönemine geri döndürmeye çalıştı. Fakat sıkıntılar buna engel oldu. İşte bu nedenle daha önemli şeylerle uğraşmak için bazı şeyleri kendi haline bıraktı ve bu amaçla İmam Hasan'a buyurdu ki: *“Ülkenin düzeni bozulmaması ve ordunun ayaklanmaması için onları kendi haline bırak.”*

1- Ae.

2- Kâfi, c.8, s.58.

Ebu'l-Kasım b. Kavluveyh (ö: 369) İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmektedir: Emirülmüminin Ali (a.s) Kufe'ye geldiği zaman, bir grup onun yanına giderek, “Bize Ramazan ayının müstehap namazlarını kıldırması için bir imam ata” dediler. İmam, “Hayır” buyurdu ve onları müstehap namazları cemaatle kılmaktan sakındırdı. Onlar bu manzarayla karşılaşınca, “Ramazan ayına ağlayın! Eyvah Ramazan!” dediler. Bunun üzerine Haris-i A'ver bir grupla Emirülmüminin Ali'nin (a.s) yanına giderek şöyle arzetti: Ey Emirülmüminin! Halk gürültü çıkardı ve sizin sözlerinizden rahatsız oldular!” Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Onları, istedikleri kişi kendilerine imamlık etmesi için kendi hallerine bırakın.”¹

Bu rivayet, Ehl-i Beytin teravih namazına karşı tutumunu açıklamaktadır.

Ehl-i Beyt'in Dilinden Peygamberin (s.a.a) Sünneti

Ehl-i Beyt'in bu konudaki rivayetleri Ehl-i Sünnetin bazı rivayetleriyle farklıdır. Ehl-i Sünnet rivayetleri Allah Resulü'nün (s.a.a) Ramazan ayının nafile namazlarını cemaatle kılmaktan sakındırdığını sarıh bir şekilde bildirmektedirler. Allah Resulü (s.a.a) münferit olarak nafile namazı kılmak için bazı geceler mescide geldiği zaman insanlar kendisine iktida edince onları bu işten sakındırmış, insanların ısrar ettiğini görünce artık nafile namazlarını mescitte kılmamış ve sadece evinde kılmakla yetinmiştir; bu konuda nakledilen bazı rivayetler şöyledir:

Zurare, Muhammed b. Müslim ve Fuzeyl İmam Muhammed Bâkır (a.s) ve İmam Cafer Sadık'tan (a.s), Ramazan ayında gece namazının nafilesini cemaatle kılmanın hükmünü sorduğu zaman şöyle buyurdular: “Allah Resulü (s.a.a), yatsı namazını kıldıktan sonra evine gidiyor ve gecenin sonunda mescide

dönerek sünnet namazları kılıyordu. Ramazan ayının birinci gecesinde gecenin sonunda önceki gibi namaz kılmak için mescide gittiği zaman insanların cemaat namazı kılmak için safa geçtiklerini görünce onlardan yüz çevirip eve döndü. Bu iş üç gece üst üste tekrarlandı. Dördüncü gün minbere çıkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Ramazan ayının gecesinde ve Duha namazı bidattir. O halde! Haberinizi olsun ve Ramazan ayında gece namazı için toplanmayın ve duha namazı kılmayın. Bu iş günahıdır. Biliniz ki her bidat delalettir ve her delalet de cehennem ateşine doğru gidecektir.” Sonra minberden aşağı inerek şöyle buyurdu: “Az sünnet çok yapılan bidatten daha hayırlıdır.”¹

Ubeyd b. Zurare, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakletmiştir: “Allah Resulü (s.a.a) Ramazan ayında çok namaz kılıyordu. Yatsı namazından sonra namaz kılıyordu. İnsanlar da arkasında namaza durunca Allah Resulü (s.a.a) onları bırakarak evine gidiyordu. Bir süre sonra tekrar namaz için çıkıyor ve insanlar yine gelerek onun arkasında namaza duruyorlardı. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) yine onları bırakarak evine gidiyordu.”²

Bu iş iki defa tekrarlanmış olabilir: Bir defasında birinci rivayette olduğu gibi gecenin sonunda ve bir defasında da ikinci rivayette geçtiği üzere yatsı namazından sonra.

Teravih Namazı Konusunda Buharî ve Müslümîn Tutumu

Ehl-i Sünnet kanalıyla nakledilen rivayetler Ehl-i Beyt rivayetlerinden farklıdır. Aşağıda Buharî ve Müslim'in bu konudaki nasslarına yer vereceğiz:

Buharî der ki: Yahya b. Bukeyr'in Leys'ten ve onun da Akil kanalıyla İbn Şahab'tan bize naklettiği rivayette şöyle geçer: Urve, Aişe'den (r.a) bana şöyle aktardı: Bir akşam Allah Resulü (s.a.a)

1– Men La Yehzuruhu'l-Fakih, “Savm” kitabı, s.87.

2– el-Kâfî, c.4, s.154.

1– Serair, c.3, s.638.

mescide giderek namaza (nafile namazına) durdu. Bir grup da onunla birlikte namaza durdular. İnsanlar sabahleyin bunu birbirlerine habere verince daha fazla insan teşvik olarak geceleyin mescide geldiler. Üçüncü gece bu grup daha fazla oldu. Dördüncü gece artık mescitte yer olmadı. Sabah namazınsan sonra Allah Resulü (s.a.a) insanlara dönerek şöyle buyurdu: *“Sizin iyi niyetli olduğunuzu biliyorum; fakat bu işin size farz olmasından ve sizin onu yerine getirememenizden endişeleniyorum.”* Allah Resulü (s.a.a) dünyadan göçünceye kadar da durum böyle idi.¹

Yine “Teheccüd” babında şöyle rivayet edilmiştir: Allah Resulü bir gece mescitte nafile namazına durunca bir grup ona iktida etti. Bir sonraki gece sayı daha da arttı. Üçüncü veya dördüncü gece insanlar mescide geldikleri halde Allah Resulü gelmedi. O gecenin sabahı Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Sizin ne yaptığınızı gördüm ve ben bunun size farz olmasından endişelenerek mescide gelmedim.”* Bu olay Ramazan ayında vuku buldu.²

Müslim şöyle rivayet etmektedir: Yahya b. Yahya bize demiştir ki: Ben, İbn Şahab’ın Urve’den, onun da Aişe’den naklettiği şu rivayeti Malik’e okudum: Allah Resulü (s.a.a) bir gece mescitte namaza durdu; insanlar da onunla birlikte namaz kıldılar. Ertesi gün cemaatin sayısı arttı. İnsanlar üçüncü veya dördüncü gün de toplandılar; fakat Allah Resulü (s.a.a) gelmedi. Ertesi gün sabah şöyle buyurdu: *“Ben sizin ne yaptığınızı gördüm ve bu işin size farz olmasından endişelenerek mescide gelmedim.”* Bu olay Ramazan ayında vuku buldu.

1– Yani, cemaatle teravih namazı kılınmıyordu. Bk. Sahih-i Buharî, “Fazl-u Men Kame Remazan” babı, s.61, rakam: 2012.

2– Sahih-i Buharî, c.2, s.63; “Teheccüd Bi’l-Leyl” babı. Bu iki rivayet arasında gecelerin sayısında ihtilaf var; birinci rivayette Allah Resulü’nün (s.a.a) üç gece, ikinci rivayette ise iki gece namaza gittiği bildirilmektedir.

Harmele b. Yahya bana Abdullah b. Veheb’den, o da Yunus b. Yezid’den, o da İbn Şehab’dan, o da Urve b. Zubeyr’den ve o da Aişe’den şöyle rivayet etmiştir: Allah Resulü (s.a.a) bir gece mescitte namaza durdu ve insanlar onunla birlikte namaz kıldılar. Ertesi gün topluluk arttı. Üçüncü veya dördüncü gece de insanlar toplandı; fakat Allah Resulü (s.a.a) gelmedi. Ertesi gün sabahleyin şöyle buyurdu: *“Geçen geceki durumunuz benden saklı değil; fakat gecenin nafilesinin size farz olmasından ve sizin onu yapamamanızdan endişe duydum.”*¹

Ehl-i Beyt mektebinin Emirulmüminin Ali’den (a.s) rivayet ettiği şey ile Buharî ve Müslim’in naklettikleri rivayet arasındaki ihtilaf apaçık ortadadır. Birinci grup rivayetlerde, Peygamber Efendimiz (s.a.a) teravih namazı kılmaktan sakındırmış ve onun bidat olduğunu bildirmiş, ikinci grup rivayetlerde ise, teravih namazını şeraite uygun bilmesine rağmen farz olmasından endişelendiği için kılmadığını bildirmiştir. Bu ikisinden hangisi hüccet ve kabul edilmelidir acaba?

Buharî ve Muslim’in Rivayetlerinin İncelemesi

Buharî ve Müslim’in naklettikleri rivayetlerin bir çok problemi vardır:

1- *“Fakat gecenin nafilesinin size farz olmasından ve sizin onu yapamamanızdan endişe duydum”* sözünün ne anlama geliyor?

Acaba bunun anlamı, hükümlerin yasamasının ölçüsü, halkın ona yönelmesi veya ondan yüz çevirmesi midir? İnsanlar önemserlerse farz olur, aksi durumda farz olmaz mı?

Hüküm ve farzların yasamasının ölçüsü, ister insanlar yönelsinler, ister yönelmesinler, gerçek maslahatlarının olmasıdır. Allah’ın yasaması, insanların yönelmesine veya yüz çevirmesine bağlı olmayıp ister insanları yönelsin, ister

1– Sahih-i Müslim, c.6, s.41.

yönelmesin, en iyisini Allah'ın bildiği bir takım maslahat ve mefsedelere tabidir.

2- Ashabın teravih namazını önemsediklerini cemaat namazı kılmakla ortaya koyduklarını kabul edecek olursak, acaba bu, onun farz olmasına sebep olabilir mi?

O dönemde Mescid-i Nebi'nin alanı sınırlıydı ve altı bin kişi alıyordu. Dört mezhep fıkhında şöyle geçiyor: Mescid-i Nebi önceleri 30x35 metreydi. Sonra Allah Resulü onu genişleterek alanını 50x57 metreye ulaştırdı.¹

Acaba bu sayıdaki Müslümanların yönelişi, kıyamete kadar bütün zamanlarda bütün Müslümanların yönelmesini gösterebilir mi?

3- Allah Resulü'nün (s.a.a) teravih namazı kılmak için mescide geldiği gecelerin sayısında da ihtilaf vardır. Buharî'nin "savm" kitabında naklettiğine göre, Resul-i Ekrem (s.a.a) dört gece teravih namazını cemaatle kılmıştır; fakat "et-Tehrîz-u Ale Kıyâmî'l-Leyl" babında kaydettiğine göre iki gece teravih namazını cemaat ile kılmıştır. Müslim de ikinci nakilde Buharî ile aynı fikirdedir. Buharî ve Müslim'in dışındaki kişilerin nakillerine göre de üç, beş, yedi ve yirmi gibi birkaç farklı rakam vardır. Bu da ravilerin, nakillerinin Allah Resulü'nün (s.a.a) gerçek yaptıklarıyla bağdaşmasına önem vermediklerini ortaya koymaktadır. O halde hadiste geçen diğer şeylerin doğru olduğuna ve Allah Resulü'nün (s.a.a) teravih namazını onayladığına nasıl emin olabiliriz?!

4- Allah Resulü'nün (s.a.a) davranışından, onun bu namazı iki veya dört defa gecenin sonunda kıldığı anlaşılmaktadır. Bu ise sekiz rekattan fazla değildi.

Peygamber Efendimize (s.a.a) uymak kesin varlığı olmayan veya Kastalanî'nin ifadesi ile yokluğu kesin olan ve fazlası bidat olan şeylerde değil, varlığı kesin olan şeylerde gerekir; şu

1- el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibî'l-Hamze, s.285.

delillerle:

1- Allah Resulü (s.a.a) onu cemaatle kılmayı sünnet kılmamıştır.

2- Ebubekir'in döneminde de böyle bir şey yoktu.

3- Bu namaz gecenin ilk bölümünde kılınılmıyordu.

4- Her gece kılınılmıyordu.

5- Rekatlarının sayısı bu kadar değildi.¹ O halde, teravih namazına meşruiyet kazandırmak için halifenin içtihiadına sarınılmıştır.

Aynî şöyle yazıyor: Allah Resulü (s.a.a) teravih namazını sünnet kılmamıştır. Ebubekir'in döneminde de sünnet değildi.

Aynî daha sonra teravih namazının meşruiyetini ispatlamak için, Ömer'in, Allah Resulü'nün (s.a.a), insanların iki gece arkasında namaz kılmasını onayladığı yönündeki içtihiad ve istinbatına dayanmıştır.²

5- Allah Resulü'nün (s.a.a) insanlara bıraktığı iki paha biçilmez emanetten biri olan Ehl-i Bey'tin görüşünü kabul edecek olursak, nafilâ namazını cemaatle kılmak mutlak olarak bidat olduğunu söylemek zorundayız.

Eğer bir kimse Buharî ve Müslim'in görüşlerini kabul edecek olsa da o zaman yine bu günkü şekliyle kılınan teravih namazı bir bidattir, Çünkü Kastalanî'nin sözlerinde de geçtiği Peygamberin (s.a.a) kıldığı namaz sayı ve zaman bakımından bu günkü durumundan farklıydı. Yani günümüzde yapıldığı şekilde meşru değildir.

Bu açıklamalarla, ikinci halifenin dağınık halde olan insanları

1- İrşad-i Sarî, c.4, s.656, "Salat-i Teravih" kitabı, "Fazl-i Men kame Ramazan" babı.

2- Umdu't'l-Kari, c.6, s.126, "Teravih" kitabı, 116. hadisin alt kısmında.

bir imamın arkasında toplanmasının meşruiyetini ispatlamak için başka bir delil kalmıyor; şimdi bunu inceleyelim:

Halife Ömer'in Döneminde İnsanların Tek İmamın Arkasında Toplanması

Buharî şöyle rivayet etmektedir: Allah Resulü (s.a.a) dünyadan göçünce insanlar bu şekilde davranıyorlardı (teravih namazını cemaatle kılmıyorlardı). Ebubekir'in hilafeti döneminde ve Ömer'in hilafetinin ilk yılında da böyle idi.¹

Abdurrahman b. Abdulkarî'den de şöyle nakletmektedir: “Ramazan ayında bir gece Ömer b. Hattab ile birlikte mescide gittik. İnsanların dağınık bir vaziyette namaz kıldıklarını gördük. Bazıları tek başına namaz kılıyor, bazıları ise birkaç kişiye imamlık yapıyorlardı (cemaat namazı kılıyorlardı.)

Bunun üzerine Ömer dedi ki: “Bu insanları bir imamın arkasında namaz kılmak için toplarsam iyi bir iş yapmış olurum.” Bu karardan sonra onları Ubey b. Ka'b'ın imamlığında cemaat namazı kılmaları için topladı. Ertesi gece yine onunla mescide gittiğimizde insanların imamları arkasında namaz kıldıklarını gördüm. Ömer, “Bu güzel bir bidattir; bunu yapmayıp yatanlar ise kalkanlardan daha üstündürler” dedi. Ömer bu sözle gecenin sonunu kastediyordu; çünkü insanlar bu namazı akşamın başlarında kılıyorlardı.

Sihah kitaplarının sahipleri ve bu kitaplara şerh yazanlar, bu namazı kılmanın Peygamber'in döneminde meşru olmadığını itiraf ediyorlar:

1- Buharî diyor ki: “Allah Resulü (s.a.a) dünyadan göçünce insanlar böyle yapıyorlardı. Ebubekir'in hilafeti döneminde de böyle idi...”

Şerh yazanlar bu sözü şöyle açıklamışlardır: “Böyle yapıyorlardı” sözünden, teravih namazının cemaatle

1- es-Sahih, “Fazl-u Men Kame er-Ramazan” babı, hadis: 2010.

kılınmadığı ve Allah Resulü'nün (s.a.a) insanları teravih namazı kılmaları için toplamadığı kastediliyor.¹

Bedruddin Aynî diyor ki: “Böyle yapıyorlardı” sözünden, nafil namazını cemaatle kılmadıkları kastedilmektedir.

Daha sonra şöyle ekliyor: Eleştirilerek denirse: İbn Veheb, Ebu Hureyre'den naklettiği rivayete göre, Allah Resulü (s.a.a) Ramazan ayında bir gece evinden çıkarak mescide gitti. İnsanların mescidin bir köşesinde namaz kıldıklarını görünce, “Ne yapıyorsunuz?” diye sordu. Bunun üzerine, “Ubey b. Ka'b insanlardan bir grubuna cemaat namazı kıldırıyor” cevabı verilince, “Doğru bir şey yapıyorlar, ne güzel bir şey yapıyorlar” buyurdu. Bunu İbn Abdulberr de nakletmiştir.

Bu eleştiriye şu cevabı veririz: Bu rivayetin senedinde, zayıf olarak bilinen Müslim b. Halid yer almıştır. Ulema arasında kesin olarak bilinen, insanları Ubey b. Ka'b'ın imamlığında cemaat namazı kılmak için toplayan Ömer b. Hattab'tır.²

Kastalanî de şöyle diyor: “Böyle yapıyorlardı”, yani teravih namazını cemaatle kılmıyorlardı. Ebubekir'in döneminde de böyle idi...³

2- Ömer b. Hattab'ın, “Ne güzel bidattir” sözünün şerhinde ise şöyle denilmiştir: Bu halife Ömer'in sünnetlerindendi ve şeriat ile herhangi bir ilgisi yoktur. Ulemadan bir grubu buna apaçık bir şekilde tasrih etmişlerdir:

Kastalanî şöyle diyor: Allah Resulü (s.a.a) teravih namazını cemaatle kılmayı sünnet kılmadığı için Ömer'in onu bidat diye adlandırmıştır. Ebubekir'in döneminde de böyle bir sünnet yoktu. Akşamın başında kılınmadığı gibi ve rekatları da bu

1- Fethu'l-Barî, İbn Hacer Askalanî, c.4, s.203.

2- Umdetu'l-Karî Fi Şerh-i Sahih-i Buharî, c.6, s.125. Bu soru ve cevap aynı şekilde Fethu'l-Barî'de de geçmiştir.

3- İrşadu's-Sarî, c.4, s.656, “Salatu't-Teravih” kitabı, “Fazl-u Men Kame Ramazan” babı.

kadar değildi...

Fakat sözünün sonunda şunları ekliyor: Ramazan ayının gecesini ibadetle geçirmek bidat değildir; çünkü Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Benden sonra Ebubekir ve Ömer’e uyunuz.” O halde, bu konuda sahabeler Ömer ile icma etmişlerse, artık buna bidat denmez.

Aynî şöyle diyor: Bunun bidat olarak adlandırılmasının nedeni, Allah Resulü’nün (s.a.a) onu insanları için sünnet kılmamış olmasıdır. Ebubekir’in döneminde de böyle bir şey yoktu ve Peygamberimizin (s.a.a) de buna eğilimi yoktu.¹ Cemaat (teravih) namazını sünnet kılan ilk kişinin Ömer b. Hattab olduğu konusunda cumhur uleması arasında ittifak vardır.

Bu söylediklerimize ilaveten bu konuda birkaç görüşü daha nakledelim:

1- İbn Sa’d, Ömer’in biyografisinde şöyle yazıyor: “O, Hicretin 14. yılında Ramazan ayının gecesinde teravih namazı kılmayı sünnet eden, insanları bunun için toplayan ve bu emri bütün şehirlere yazan ilk kişidir.”²

2- İbn Abdulberr Ömer b. Hattab’ın biyografisinde şöyle diyor: “O, Ramazan ayının gecesini teravih namazı ile nurlandıran kimsedir.”³

Velid b. Şuhne Hicretin 23. yılında vuku bulan olaylarda, Ömer b. Hattab’ın öldürülmesini anlatırken şöyle yazıyor: “O çocuğu olan cariyelerin satılmasını yasaklayan... ve Ramazan ayında müstehap namazları cemaatle kılmaları için insanları toplayan

1- Umdetu’l-Karî Fi Şerh-i Sahih-i Buharî, c.6, s.126. Burada Arapçasındaki “La rağibe” sözündeki “La” edatı düşmüştür. Nitekim, bu cümleden sora gelen “bi-kavlihi” “kavluhu” olmuştur.

2- Tabakatu’l-Kubra, c.3, s.281.

3- el-İstiab, c.3, s.1145.

ilk kişidir.¹

Teravih namazını Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnet kılmadığı ve onun Ömer b. Hattab’ın sünnetlerinden olduğu farzına göre, acaba Ömer’in sünneti olması onun meşruiyeti için yeterli midir, yoksa bu iş onun bidat olduğunu mu gösterir? Halbuki, Allah Resulü (s.a.a) de dahil olmak üzere Allah’ın emri olmaksızın hiç kimsenin kanun koyma ve sünnet yasama hakkı yoktur. Peygamber Efendimiz (s.a.a) insanlara sürekli Allah’ın emrini ulaştırıyordu. Allah Resulü’ne (s.a.a) caiz olmayan bir şey onun dışındaki bir kimseye caiz olabilir mi?!

Kanun ve sünneti Peygamberimize (s.a.a) getiren vahiydir ve vahyi de sadece o alır. Allah Resulü’nün (s.a.a) dünyadan göçmesi ile vahiy de kesilmiş, teşri ve sünnet yasama kapısı kapanmıştır. O halde, ümmet için teşri ve sünnet yaşamak değil, kitap ve sünnet ışığında içtihad etmekten başka bir yol kalmamıştır. Allah’tan başkasının bir şeyi sünnet edebileceğine inanmak, vahiy kapısının kapanmadığı anlamına gelir.

İbn Esir “Nihaye”sinde şöyle diyor: Ömer b. Hattab’ın da “Ne güzel bir bidattır” sözü de bu türdendir. İyi işlerden olup övülen işlerin kapsamına girdiği için Ömer onu bidat olarak adlandırmakla birlikte övmektedir. Yoksa Allah Resulü (s.a.a) bunu insanlara sünnet etmemiş, birkaç gece kıldıktan sonra onu terk ederek sürdürmemiş ve insanları da onun için bir araya toplamamıştır. Ebubekir’in döneminde de böyle bir sünnet yoktu. İnsanları bu işe zorlayan kişi Ömer’dir. Bu nedenle onu “bidat” diye adlandırmıştır. Fakat bu amel gerçekte sünnettir; çünkü Allah Resulü (s.a.a) “Benim ve benden sonra gelecek olan hulefa-i raşidin sünnetlerine uyun” ve “Benden sonra Ebubekir ve Ömer’e uyun” buyurmuştur(!)²

1- Ravzatu’l-Menazir, en’Nass-u ve’l-İçtihad. S.150.

2- en-Nihaye, c.1, s.106, 107, “el-Ba mea’l-dal” babı.

Teşri ve Yasamanın Allah’a Has Oluşu

Ehl-i Sünnetin ileri gelenleri, Peygamber Efendimizin (s.a.a) cemaatle teravih namazı kılmayı sünnet etmediğini itiraf etmelerine rağmen onun cemaatle kılınmasını halife Ömer’e dayandırmaktadırlar. Bu da, Ömer b. Hattab’ın teşri ve yasama hakkına sahip olduğu anlamına geliyor. Oysa bunun batıl olduğunda icma vardır; çünkü **“Bugün size dininizi tamamladım, nimetlerimi sizin için kemale erdirdim ve sizin için din olarak İslam’a razı oldum”**¹ ayeti ile dinin kemale erip tamamlanmasından sonra hiç kimse dine müdahale etme hakkına sahip değildir. Bunun aksini söyleyenin sözü Kitab ve sünnete aykırıdır. Allah Teala da kendisine has olan kanun koyma hakkını kimseye bırakmamış, hatta Peygamber Efendimizin (s.a.a) bile bazı özel durumlar müstesna sadece bir iblağ edici olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca, halifenin böyle bir şey yapması caiz ise, o halde neden, Kur’an kıraatinde Ubey b. Ka’b gibi ve farazde Zeyd b. Sabit gibi ondan üstün olan diğer sahabeler de bu hakka sahip olmasınlar?

Bu durumda dinde bozulma ve anarşi çıkar ve din konusu masum olmayan kişilerin oyuncağı haline gelir.

Evet; Suyutî’nin Ömer b. Abdulaziz’den naklettiği rivayetten onun, halifenin kanun yasayabileceğine inandığı anlaşılmaktadır. Suyutî, Hacib b. Halife’nin şöyle dediğini bildiriyor: Ömer b. Abdulaziz hilafeti döneminde onun şu sözlerine tanık oldum: “Biliniz ki Allah Resulü ve onun iki sahabesinin bıraktığı her sünnet dinin emridir; biz onlara uyup onların dışındaki şeyleri bir kenara bırakırız.”²

Bu sözün ne kadar isabetsiz olduğu açıktır.

Her durumda, Allah Teala dinini kanun koyma ve yasama

1– Maide, 3.

2– Tarih-i Hulefa, s.241.

açısından vahiy dışında bir şeye bırakmamıştır.

Bu konuda Şevkanî şöyle diyor: “Hak şu şudur ki, sahabenin sözü hüccet değildir; Allah Teala bu ümmete Hz. Muhammed dışında bir peygamber göndermemiştir ve bizim de bir tek peygamberimiz vardır. Sahabe ve onlardan sonra gelenlerin tümü aynı ölçüde dinine, Kitab ve sünnete uymakla mükelleftirler. O halde, Allah’ın dininin bu ikisinin dışında bir şeyle ispatlandığını söyleyen bir kimse, Allah’ın dininde olmayan bir şeye inanmış, Allah’ın emretmediği bir dini onaylamış olur.”¹

Kastalanî bu konuda İbn Tin’den ve diğerlerinden naklettiği şeyin özeti şöyledir: Ömer, Allah Resulü’nün (s.a.a) o birkaç gecede insanların cemaat namazını teyit etmesinden ve sadece onun insanlara farz olmasından endişelenmesinden, Resul-i Ekrem’in (s.a.a) olmadığı bir dönemde artık farz olmasından endişe etmeye bir sebep kalmadığını çıkarmış, ona göre her zaman bir arada olmak tefrika ve ayrılıktan daha iyi olduğundan ve bir kişinin araksından namaz kılmak birçokları için daha güzel olduğundan bu namazı yasamaya girişmiştir.²

Bu istidlale de bir takım eleştiriler yapılmıştır: Birincisi; onun sözünün son kısmı sadece birkaç imanın yerine bir imamın tayin edilmesini izah etmek içindir; halbuki mevzu bahis, ister bir imamla olsun, ister birkaç imamla bu namazın cemaatle kılınmasının caiz olup olmayışdır.

İkincisi; onun “Allah Resulü (s.a.a) hayatında, teravih namazını cemaatle kılmanın farz olmasından endişelenmek gibi bazı engellerden dolayı yasamamış; Allah Resulü’nün (s.a.a) dünyadan göçmesiyle engel kalkınca ümmetin her biri bu türden hükümleri değiştirebilir” görüşü İslam ümmetinin yüzüne kişisel ölçülerle bir nevi kanun koyma kapısı açıyor; bu ise daha büyüğü tasavvur edilmeyen bir facia olup dinle

1– İrşadu’l-Ukul, s.361, Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye basımı.

2– Fethu’l-Barî, c.4, s.204.

oynamak yolunu açmaktır.

Bidat Probleminden Kaçmak İçin Yapılan Tutarsız Açıklamalar

Bütün bu söylediklerimizden, özellikle Ömer b. Hattab'ın "Bu insanları bir cemaat imamının arkasında toplamam daha güzel olacağını sanıyorum" ve "Ne güzel bidattır" sözüyle teravih namazında bidat sıfatının tamamen sağlamaştığı ve ona tatbik ettiği anlaşılmaktadır.¹

Apaçık bir şekilde "Daha güzel olacağını sanıyorum" ve "Ne güzel bidattır" sözüne rağmen teravih namazı bidat olmazsa, o zaman neyin bidat olduğu söylenebilir ki?!

Daha önce dediğimiz gibi, İbn Abdülbirr "İstiağ"da, Suyutî'nin "Tarih-i Hulefa"da ve Muhammed b. Şuhne'nin "Ravzatu'l-Menazir"de ikrar etti üzere, geçmişte olmayan teravih namazını çıkaran kimse bidatçı değilse, o zaman bidatçı kimdir?

Teravih namazını bidat dairesinden dışarı çıkarıp sünnet dairesine sokmak ve "Ne güzel bidattır" sözünü yorumlamaya çalışmışlardır. Onlardan bazıları şöyledir:

1- İbn Ebi'l-Hadid-i Mutezilî şöyle diyor: Bidat kelimesinin iki anlamı vardır: Onlardan biri, Kurban bayramında veya teşrik günlerinde oruç tutmak gibi Allah'ın Kitabı ve sünnete aykırı olmaktır; her ne kadar görünüşte oruç olsa da bu oruçtan nehyedilmiştir.

Diğeri ise, hakkında Allah Resulü'nün (s.a.a) nassı bulunmayan, Efendimizin sustuğu ve dünyadan göçmesinden sonra Müslümanların yaptığı şeydir.

Teravih namazının birinci anlamda bidat olduğu söylenecek olursa; biz bunun bu anlamda bidat olduğunu kabul etmiyoruz.

1- Sahih-i Buharî, c.2, s.252; el-Muvatta, s.73; Kenzu'l-Ummal, c.8, s.408, hadis: 23466.

Ve Ömer, "Ne güzel bidattır" şeklindeki meşhur sözünden ikinci anlamdaki bidati kastetmiştir...¹

Ama bu yorumun cevabı şöyledir: Bidatin anlamı, kendisinin de itiraf ettiği üzere ikinci anlamdır; çünkü bidat, daha önce olmayan yeni bir şey demektir; teravih namazı da böyledir.

Bidat, geçmiştekine aykırı olarak yapılan yeni bir şey değildir; onun için bidat Kitap ve sünnete muhalefet etmektir söylenmez (çünkü bunun adı, yukarıda da dediğimiz gibi nassa karşı içtihatır).

İbn Ebi'l-Hadid bir sonraki sayfada şöyle yazıyor: "İnsanın kendisi için özel bir şekilde ve belli rekatlarda müstehap namazlar çıkarması caiz değil midir? Bu iş ne haramdır ve ne de mekruh; aksine, nafil namazlarının fazileti hakkındaki rivayetlerin genelliği dairesine girer. Teravih namazı da, cemaat namazının faziletini bildiren rivayetlerin genelliğine girdiği için hem caiz hem de sünnettir."

İbn Ebi'l-Hadid'in bu sözü hangi fıkıh mezhebine giriyor acaba?! Müslümanlar arasında meşhur olan şey, ister farz olsun ister müstehap, bütün ibadetlerin tevkifi olduğu, bir şeyin ibadet adını taşıyabilmesi için dinin emrine bağlı olduğudur. Dolayısıyla, şerî bir emirle, bir şeye farz veya müstehap olarak emredildiği ispatlanırsa, o şey ibadettir. Aksi durumda ibadet sayılmaz. İbadetin özü Allah'ın emrine bağlı olduğu gibi nasıl yapılacağı ve şeklinde de O'nun emrine bağlıdır. İnsan ibadetin özünde kanun koyma hakkına sahip olmadığı gibi onun nasıl yapılacağına da böyle bir hakkı yoktur.

İbn Ebi'l-Hadid, herkesin kendi yanından çıkararak namaz kılmasının meşru olduğunu ispatlamak için nafil namazını emreden ve cemaat namazının faziletlerini bildiren rivayetlerin umumiyetini yeterli görmüş olabilir; fakat bu da doğru değildir. Nafil ve cemaat namazının faziletini bildiren rivayetler, şekil

1- Şer-u Nehci'l-Belaga, c.12, s.284.

ve biçimleri kutlu şari' tarafından belirtilen ibadetlere işaret ederek onları Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnet kıldığı şekilde yerine getirmelerini istemektedirler.

Dr. Yusuf Karzavî ibadetlerin tevkifi (Allah'ın emrine bağlı) olduğu konusunda şöyle diyor: “Şeyhu'l İslam İbn Teymiyye diyor ki: İnsanların söz ve davranışları iki türdür. Biri, insanların dinini ıslah eden ibadetler ve diğeri ise, insanların dünyada ihtiyaç duydukları adet ve alışkanlıklardır. Din usulünü incelediğimiz zaman, Allah Teala'nın farz kıldığı veya yapılmasını sevdiği ibadetlerin sadece dinin direkt emri ile ispatlandığını görüyoruz; fakat insanların adet ve alışkanlığı sayılan günlük yaşamlarında ihtiyaç duydukları şeylerin haklarında Allah Teala'nın özel bir nehyi yoksa, esasen onların yapılmasının bir sakıncası yoktur; çünkü emir ve nehiy ilahi bir yasamadır ve ibadetlerin Allah'ın emrine uygun yapılması gerekmektedir. O halde hakkında ilahî bir emir olmayan bir şeyin yasak olduğuna nasıl hükmedebiliriz? İşte bu nedenle Ahmet ve diğer hadis ehli fakihler demişlerdir ki: “İbadette asıl olan tevkifi oluşudur (Allah'ın emrine bağlı oluşudur) ve ilahi yasama olmaksızın hiçbir ibadet meşru değildir; aksi durumda şu ayetin mutlak hükmünün kapsamına girer: **“Yoksa onların, kendilerine, Allâh'ın izin vermediği dini koyan ortaklar mı var?”**^{1,2}

Ebu Yusuf ve Muhammed şöyle demişlerdir: “Geceleyin kılınan müstehap namaz bir selam ile kılınır ve ikişer rekattır.”³

“Muhezzeb” kitabında şöyle geçmektedir: İbn Ömer'den nakledilen bir rivayet gereğince her iki rekatta bir selam vermek sünnettir. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

1– Şura, 21.

2– el-Halal ve'l-Haram Fi'l-İslam, s.36.

3– el-Lübab-u Fi Şerhi'l-Kitab, Abdulğani el-Hanefî, c.1, s.91–92.

Bk. el-Fıkhu'l-İslamî ve Edilletihi, Dr. Vehbe Zuheyli, c.2, s.50.

“Gece namazı ikişer rekat halinde kılınır. Şafağın atması yaklaşınca bir rekat vitir namazı kıl.” Bir selamla birkaç rekat kılmak da caizdir; çünkü Aişe Allah Resulü'den (s.a.a) şöyle rivayet etmiştir: “On üç rekat namaz kılıyor ve her beş rekattan sonra selam veriyor veya beş rekatlık ve yedi rekatlık bir namazı selam vermeden tümünü bir kılıyordu.”

Bir rekat müstehap namaz da caizdir; bu konuda bir rivayette şöyle geçer: “Ömer bir mescidin yanından geçince orada bir rekat namaz kıldı. Orada bulunan bir adam ondan, ey müminlerin emiri! Bir rekat mı kıldın? diye sorması üzerine şöyle cevap verdi: Bu müstehap bir namazdır; dileyen fazla isteyen fazla kılabilceği gibi az isteyen de az kılabilir.”

Nevevî bu rivayetten sonra şöyle diyor: “Bu konuda ulema farklı görüşlere sahiptirler. Dedik ki, mutlak nafilerde birkaç rekata bir selamla kılmak caizdir. Günlük ve gece namazlarında ise her iki rekatta bir selam vermek daha iyidir. Malik, Ahmed, Davud ve İbn Munzir bu görüşü kabul etmektedirler. Hasan Basrî ve Said b. Cubeyr'den de bunun benzerini nakledilmiştir.

Ebu Hanife diyor ki: “Günlük namazlarda, iki veya dört rekatta selam vermek fazilet bakımından eşittir ve bundan fazla olmaması gerekir. Gece namazı iki, dört, altı ve sekiz rekat kılınır ve her birinde bir selam verilir, bir selamla kılınan sekiz rekattan fazla namaz yoktur. İbn Ömer bir günde bir selam ile dört rekat namaz kıları. İbn İshak da bu görüşü kabul etmiştir.¹

Şimdi bütün bu görüşleri naklettikten sonra, İbn Ebi'l-Hadid-i Mutezili'nin dediği gibi, hiç kimsenin bir selamla kılınan otuz rekatlık bir namazın haram veya mekruh olduğunu söylemediği nasıl iddia edilebilir?

Şeyh Yusuf Bahranî “el-Hedaiku'n-Nazire” kitabında şöyle demiştir: “Şüphesiz namaz özü itibarı ile hayır ve iyi olarak yasanmıştır. Fakat mükellef, şerî delillerde zikredilen sınır ve

1– el-Mecma Min Şerhi'l-Muhezzeb, c.4, s.49–51

miktarın dışına çıkaran onun daha fazla veya daha az bir namaza inanırsa veya şerî delillerde geçen özel zamanı değiştirecek olursa, ameli haram ve ibadeti bidat sayılır. Bu bidat namazın özünden kaynaklanmaz; aksine o damın inandığı, zaman, sayı ve şekil açısından şerî delillerle uzlaşmayan özel şekilden kaynaklanmaktadır.¹

2- Halife Ömer'in sözünde geçen "bidat" kelimesini yorumlayıp onu meşruiyet kazandırmak için yapılan bir çalışma da Kadı Abdulcabbar Mutezili'nin "el-Muğnî" adlı kitabında geçmektedir; o, teravih namazı hakkında diyor ki: "Teravih namazı namaza davet ve Kur'an okumaya teşvik olduğu için onu sünnet olarak davetmanın ne sakıncası var ki?"²

Onun sözü, sonuç olarak İbn Ebi'l-Hadid'in sözlerine döndüğü için onun cevabı da İbni Ebi'l-Hadid'e verdiğimiz cevabın aynısıdır; çünkü namaz ibadettir ve her ibadette de kurbet kastı (alemlerin rabbinin rızası) olması şarttır, kurbet kastı ise ancak kutsal Şariden gelen mevlevî bir emirle gerçekleşir. Günümüzde olduğu şekilde ve bu nitelikte teravih namazının kılınmasına dair hiçbir şerî emir de yoktur. O halde teravih namazını bir bidat ve haramdır.

3- Halife Ömer'in sözünü yorumlayarak meşruiyet kazandırmaya çalışanlardan biri de İbn Teymiyye'dir. O, Ömer'in teravih namazını bidat olarak tanıtmamasını bidatin şerî anlamına değil, lügat anlamına yorumlayarak şöyle demiştir: Müslümanlar Allah Resulü (s.a.a) döneminde teravih namazı kılmış, Allah Resulü de bir veya iki gece onlarla birlikte namaz kılmış ve daha sonra özel bir nedenle onu terk etmiştir; o neden şudur: "Bu namazın size farz olmasından endişelenerek sizinle birlikte namaz kılmaya gelmiyorum. O halde namazı kendi evlerinizde kılın."

1- el-Hedaiku'n-Nazire, c.6, s.80.

2- Bunu ondan Şerif Murtaza eş-Şafi'î'l-İmame adlı kitabında, c.4, s.217'de nakletmiştir.

İbn Teymiye diyor ki: Bu sözden anlaşılıyor ki, teravih namazını kılmak için saik vardır; farz olmasından endişelenmekten ibaret olan engel olmayacak olsaydı Allah Resulü bu namazı kılmak için mescide giderdi. Ömer, kendi hilafeti döneminde insanları bir kişinin imametinde cemaat namazı kılmak için bir araya toplayıp Ramazan ayının gecelerinde mescidin lambalarını yaktı. İnsanların mescidin lambalarını yakarak bu şekilde mescide toplanması daha önce yapılmayan bir amel olduğu için onu her ne kadar şerî anlamda bidat olmasa da lügat anlamında "bidat=yenilik" olarak adlandırmıştır."¹

Ömer b. Hattab'ın "bidat" sözünden maksadı ister onun şerî anlamı olsun ister lügat anlamı önemli değil. Önemli olan, onun bu sözle, daha önce Müslümanların bilmediği bir şeyi dine eklediğini itiraf etmesidir. Onun dine eklediği şey, İbn Teymiyye'nin dediği üzere mescitte toplanmak, mescidin lambalarını yakmak ve Ramazan ayının gecelerinde bir cemaat imamına uymaktır. Mescidin lambalarını yakmanın ibadetin niteliğinde bir rolü yoktur; önemli olan insanların mescitte bir imamın arkasında durarak namaz kılmasıdır. Ve belki de İbn Teymiyye mescidin lambalarını yakma konusunu, okuyucuların zihnini, halifenin amelinin ibadetin niteliğinde bir rolü olmadığına, cemaatle teravih namazı kılınmasının lambaları yakmakla bir farkı olmadığına, onun bidat olmadığı gibi teravih namazının da bidat olmadığına kaydırmak için söz konusu etmiştir. Onun sözünün sonucu şudur: Ömer dinde bir bidat çıkarmamıştır; onun çıkardığı şeyler lambaları yakmak gibi dinin dışında kalan şeylerdir. İbn Teymiyye'nin bu yorumu bir çeşit hile ve insanları aldatmadır.

Bu cevaptan anlaşılan şudur: Cemaat namazı bir ibadet ve hiç kimse onda müdahale edemez; onu yerine getirmek için Allah Teala'nın emirlerine uymak gerekir. Ancak ibadet mahiyetinin

1- İktizau's-Sirati'l-Müstakim, s.226-227.

dışında kalan mescidini lambasını yakmak gibi şeyleri yapmak bidat değildir.

Allah Resulü'nün (s.a.a) bir veya iki gece teravih namazı kıldığı iddiasının doğru olmadığı yukarıda söylediğimiz şeylerden apaçık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca Ömer'in, "Ne güzel bidattır" şeklindeki sözü ile de çelişmektedir; çünkü bu söz ondan önce böyle bir şeyin olmadığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bir şey unutulur da bir süre sonra tekrar yapılırsa, ona bidat söylenmez.

4- Ömer b. Hattab'ın sözünü yorumlayarak ona meşruiyet kazandırmak için yapılan çalışmadan biri de bidatlerin beş hükme göre bölüştürülmesidir. Bu yorum, bu konuda yapılan yorumlar en kötüsü, ve İslam dininin ruhundan en uzağı olup teravih namazı ve Ömer b. Hattab'ın sözü karşısında bu çalışmaları yapanların ne kadar dağınık şeyler söylemiş olduklarını göstermektedir. Onlar diyorlar ki bidat beş çeşittir:

1- Haram bidat, 2- Mekruh bidat, 3- Mubah bidat, 4- Farz bidat, 5- Müstehap bidat.¹

Bu yorumun açık ve kısa cevabı şudur: Bidatin bir anlamı vardır ve o da dinden olmayan bir şeyi dine sokmaktır. Sünnisiyle Şiisiyle bütün Müslümanlar bu konusunda ittifak içerisindedirler. Bu anlamdaki bidat ne beş hükme ve ne de iyilik ve çirkinliğe ayrılmaz. Evet, eğer bidatin çeşitli anlamları olsaydı onu taksim etmeyi düşünebilirdik; fakat bidatin Kitab ve sünnette geçen, Peygamber Efendimizin (s.a.a) sakındırdığı ve yapanlara şiddetli azapları vaat ettiği çirkin ve kötü anlamından başka bir anlamı yoktur.

1- Fethu'l-Bari bi-Şerh-i Sahih-i Buhari, c.13, s.253, 96, "İ'tisam" kitabı, "Kitab ve sünnet" babı, "el-İktida bi-sünneti'n-nebi (s.a.a), 7277. hadisin altında. Camiu'l-Usul Fi Ehadisi'r-Resul (s.a.a), İbn Esir, c.1, s.280, "el-İ'tisam bi'l-Kitab-i ve's-Sünnet" kitabı, "el-Babu'l-evvel Fi'l-istimsak-i bihima", 6. hadisin altında.

Keşke bidati bu şekilde beşe veya ikiye bölenler sözlerinin doğruluğunu ispatlamak için tanık olarak bir ayet veya Allah Resulü'nden (s.a.a) bir hadis getirmiş olsalardı; fakat onların buna gücü yetmez. Bunun nedeni Kitab ve sünnette böyle bir taksimin olmayışı hatta bu taksimin aklen imkansız oluşudur. Zulmün iyi ve kötüye ayrılması imkansız olduğu gibi, bidatin de iyi ve kötü diye taksim edilmesi imkansızdır; çünkü bidat şeriat ve dine iftira etmek ve dinde olmayan bir şeyin dinde olduğunu söylemektir. Bu ise kötü olup kınanmayı gerektirip hiçbir şekilde ondan ayrılmaz. Bu taksim, bidat ile kötülüğü birbirinden ayırma ve iyi bidatin varlığının mümkün olması olasılığı üzerine kurulmuştur; bu da bidat kelimesini anlamını değiştirme yoluna gitmeğe çalışmaktır. Ve bidati yenilik anlamında tutmakla mümkün olur oysa bu lügate aykırıdır. Açıktır ki, yenilik iyi olabileceği gibi kötü de olabilir. Bu konu tartışılmaz. Tartışılma konusu, bidatin şerf anlamıdır. Bu olasılık üzerine, bu sözün taraftarları büyük bir kelime oyununa düşmüşlerdir; çünkü ilk başta bidatin şerf anlamından bahsedip daha sonra onun taksim edilebileceğini iddia etmiş, hatta onu taksim de etmişlerdir.

KONUNUN ÖZETİ

Teravih namazı Kitab ve sünnete dayanmaz. Ehl-i Beyt İmamları teravih namazının bidat olduğunu ve hikmet sahibi Allah Teala'nın onu yasamadığını vurgulamışlardır; nitekim Allah Resulü (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'in hilafetinin dönemin bir bölümünde de yoktu. Bu bidat Ömer b. Hattab'ın döneminde ve onun tarafından ortaya çıkarılmıştır. Buna meşriyyet kazandırmak ve onu bidat sıfatından temize çıkarmak için yapılan çalışmaların bir tutanağı yoktur ve bir faydası olmamıştır.